

Om monopson på arbetsmarknaden och ett trist sätt att argumentera. Svar till Lind

LARS CALMFORS OCH
PER SKEDINGER

I en kommentar (Calmfors och Skedinger 2024) till Daniel Linds artikel i *Ekonomisk Debatt* nr 5 2024 (Lind 2024a) framhöll vi det tveksamma i att, med monopsonmodellen som utgångspunkt, hävda att höjda minimilöner skulle vara förenliga med ökad sysselsättning i Sverige. Vår enkla huvudpöäng var att det är orimligt att dra slutsatser om sambandet mellan minimilöner och sysselsättning i vårt land utifrån enbart analyser av andra länder. Man måste självfallet också beakta de empiriska studier som gjorts av just arbetsmarknaden i *Sverige* – och övriga nordiska länder med liknande förhållanden. Denna forskning tyder till övervägande del på negativa sysselsättningseffekter av höjda minimilöner.

Vi var tydliga med att monopsonförhållanden sannolikt existerar på den svenska arbetsmarknaden men då främst i förhållandevis kvalificerade yrken. Däremot menade vi att fenomenet är mindre relevant för jobb med låga kvalifikationskrav, alltså på de avtalsområden där minimilöner främst tillämpas. Även här kan monopson vara ett *potentiellt* problem – därför att enskilda arbetsgivare möter en uppåt lutande utbudskurva. Men vår tolkning av studierna av sambandet mellan minimilöner och sysselsättning i Sverige är att den fackliga förhandlingsstyrkan varit så stor att lönerna höjts till sådana nivåer att ytterligare höjningar skulle leda till minskad sysselsättning. En liknande tolkning görs av Niklas Elert, Niklas Rudholm och Hans Seerar Westerberg (Elert m fl 2024) i deras kommentar till Lind.

Lind (2024b) är en replik i anmärkningsvärt högt tonläge på vår och Elert m fl:s kommentarer. Enligt Lind präglas de ”i stället för (av) akademisk nyfikenhet i mer än ringa grad av daterade standardsvar och arbetsgivarideologisk skåpmat” (s 64). Han menar att de empiriska studier av minimilöner och sysselsättning som vi hänvisar till ”baseras på gammal data” och daterade metoder (s 64) och poängterar att flera inte är akademiskt publicerade. Vidare hävdar Lind att vi har missat att minimilönerna höjts till svenska nivåer i andra länder utan negativa konsekvenser för sysselsättningen.

De forskningsresultat vi hänvisade till i vår kommentar bygger på en översikt av studier för de nordiska länderna av Ek och Skedinger (2019). Samtliga dessa studier bör vara relevanta, eftersom minimilönerna fastställs på liknande sätt i alla dessa länder – genom kollektivavtal – och ligger på ungefär samma nivå.

Visserligen är resultaten i studierna inte entydiga (vilket, som framgår av de översikter som Elert m fl redovisat i sin kommentar, för övrigt gäller för minimilöneforskning även för andra länder). Men det väsentliga är huvudtendensten: De flesta av studierna – sex av tio – från de nordiska länderna tyder på att minimilöner är förbundna med minskad sysselsättning och de gör så i större utsträckning än undersökningar från andra länder. Tre studier finner blandade resultat, medan endast en påvisar att sysselsättningen inte påverkades generellt. Dock konstateras i den sistnämnda undersökningen minskad sysselsättning för en särskilt utsatt grupp: personer med låga skolbetyg. Ett sämre sysselsättningsutfall av högre minimilöner för marginalgrupper än för andra arbetstagare noteras för övrigt i flera av de övriga nordiska studierna. Den mest sannolika förklaringen till den minskade sysselsättningen är att minimilönerna i Norden är relativt höga i internationell

REPLIK

Lars Calmfors är professor emeritus vid Institutet för internationell ekonomi (IIES), Stockholms universitet och seniorforskar vid Institutet för Näringslivsforskning (IFN).
lars.calmfors@iies.su.se

Per Skedinger är forskare vid Institutet för Näringslivsforskning (IFN) och adjungerad professor vid Institutionen för nationalekonomi och statistik, Linnéuniversitetet i Växjö.
per.skedinger@ifn.se

jämförelse. Dessutom pekar de akademiskt publicerade studierna i större utsträckning än de icke publicerade på negativa sysselsättningseffekter (fyra av fem jämfört med två av fem). Det finns visserligen en spännvidd i studiernas dataperioder, från 1972–91 som tidigast och till 2012–15 som senast, men det betyder att även relativt nya data har undersökts.

Vi ställer oss frågande till Linds svepande omdöme att de beskrivna studierna använder daterade metoder. De flesta av analyserna (sju av tio) bygger på kvasiexperimentella metoder, med mikrodata, av den typ som numera är gängse i minimilönelitteraturen.

En studie av relevans har tillkommit sedan Ek och Skedingers översikt 2019. Inte heller denna analys, Konjunkturinstitutets lönebildningsrapport 2021, stöder föreställningen att minimilönerna i Sverige kan höjas utan att det påverkar sysselsättningen negativt (Konjunkturinstitutet 2021). Rapporten studerar minimilönernas effekter på faktiska löner, sysselsättning och arbetade timmar på tre avtalsområden med många lågavlönade: detaljhandeln, besöksnäringen samt städbranschen. Enligt resultaten leder en höjning av minimilönen till minskad efterfrågan på arbetskraft, antingen genom att fler avslutar sina anställningar (detaljhandeln) eller fler arbetar färre timmar (besöksnäringen).¹

De nordiska studierna av minimilönernas sysselsättningseffekter ger således inte stöd för monopsonmodellen. Det innebär förstås inte någon slutligt etablerad kunskap om hur förändrade minimilöner skulle påverka sysselsättningen i Sverige och övriga Norden. Fler studier behövs. Men den i dag existerande kunskapen stöder inte Linds policyslutsats.

Lind diskuterar också analyser av minimilönernas sysselsättningseffekter i Storbritannien och Tyskland. Dessa studier är intressanta men varför de skulle vara mer relevanta för att bedöma effekterna av minimilönehöjningar i Sverige än dem från vårt land och övriga Norden är svårt att förstå. Ett uppenbart skäl är att såväl kollektivavtalens täckningsgrad som den fackliga organisationsgraden, och därmed den fackliga förhandlingsstyrkan, är mycket lägre i Storbritannien och Tyskland än i de nordiska länderna. Det verkar inte heller stämma att minimilönerna i de förra länderna är lika höga som i Sverige. Det mest ändamålsenliga måttet på minimilönen, om man är intresserad av dess effekter på sysselsättningen, är *minimilönebettet* definierat som minimilörens procentandel av medianlönen i *hela* ekonomin. Måttet visar hur ingripande minimilönen är i lönefördelningen.

Denna relativa minimilön var år 2023 59,6 procent i Storbritannien och 51,7 procent i Tyskland enligt OECD:s statistikdatabas. Motsvarande mått för flera låglönebranscher i Sverige är omkring 70 procent (Konjunkturinstitutet 2021), alltså väsentligt högre än i särskilt Tyskland. Lind nämner ett minimilönebett omkring 90 procent i låglönesektorer i Storbritannien. Denna siffra relaterar dock till medianlönen i *branschen*, inte i hela ekonomin.

Det är viktigt att forskningen om minimilöner bygger på trovärdig metodik, eftersom det kan vara svårt att isolera effekter av minimilöner från andra sysselsättningspåverkande faktorer. Därför finns det anledning att särskilt nämna en nyligen publicerad amerikansk studie om minimilöner, Horton (2025), som utgör ett väsentligt framsteg vad avser kausal identifikation. Den bygger på ett

¹ För städbranschen studerades effekter av en sänkning av minimilönen för ungdomar. Deras sysselsättning och arbetade timmar förändrades inte särskilt mycket, vilket kan bero på att sänkningen inte fick fullt genomslag på de faktiska lönerna.

randomiserat fältexperiment, vilket ofta brukar anföras som en ”guldstandard” för empirisk forskning och är den första i sitt slag i minimilönelitteraturen.

När vissa arbetsgivare i Horton (2025) slumpmässigt påfördes en minimilön, som för övrigt var mycket låg, resulterade det i en negativ, men tämligen liten effekt på sysselsättningen (vilket är i samklang med mycket av tidigare forskning från USA). Däremot minskade antalet arbetstimmar avsevärt (en variabel som mer sällan beaktas i forskningen).² Vidare påverkades sammansättningen av arbetskraften på ett sätt som påtagligt missgynnade mindre produktiva arbetstagare. Just sådana sammansättningseffekter har också, som påpekades ovan, påvisats i flera av de nordiska studierna. Hortons undersökning är förstås långt ifrån det sista ordet i forskningen om minimilönernas sysselsättningseffekter. Inte minst behövs fler och mer omfattande experiment.³ Men resultaten är ändå värda att notera.

Lind avslutar sin replik med följande retoriska frågor: ”Kan CS (Calmfors och Skedingers) och ERS (Elert, Rudholm och Seerar Westerbergs) gemensamma svagheter, som alla drar i samma riktning, förklaras av ideologisk hemvist? Är det politiska värderingar som begränsar de fem akademiskt verk samma ekonomernas möjlighet att se att vatten kan rinna uppåt?” (s 64). Det är ett trist sätt att argumentera. Det är visserligen vanligt i politisk debatt att ifrågasätta andra debattörers motiv, men i akademiska sammanhang brukar vi hålla oss för goda för det och i stället följa den oskrivna regeln om att endast diskutera sakargument för och emot olika slutsatser.

I vårt fall blir ifrågasättandena av

dolda motiv dessutom ännu märkligare eftersom vi båda arbetat i Arbetsmarknadsekonomiska rådet (Calmfors som ordförande, Skedinger som ledamot). Det upprättades 2015 av Svenskt Näringsliv för att göra oberoende analyser av lönebildning och arbetsmarknad men lades sedan ner 2018 därför att analyserna – främst kritiska sådana av industrins märkessättning som är särskilt starkt omhulad på arbetsgivar sidan – inte föll uppdragsgivaren i smaken. En fortsatt analys av dessa frågor av en av oss (Calmfors) på uppdrag av de fem fackförbunden i 6F ledde till att denne av Teknikföretagens dåvarande förhandlingschef karakteriserades som ”husposör” för dessa.⁴ Det är svårt att förstå hur dessa omständigheter går ihop med att vi skulle företräda en typisk arbetsgivarideologi.

REFERENSER

Calmfors, L (2021), *Mellan forskning och politik – 50 år av samhällsdebatt*, Ekerlids förlag, Stockholm.

Calmfors, L och P Skedinger (2024), ”Monopson på arbetsmarknaden – en kommentar”, *Ekonomisk Debatt*, årg 52, nr 7, s 69–71.

Ek, S och P Skedinger (2019), ”Wage Policies and the Integration of Immigrants”, i Calmfors, L och N Sánchez Gassen (red), *Integrating Immigrants into the Nordic Labour Markets*, Nordiska ministerrådet, Köpenhamn.

Elert, N, N Rudholm och H Seerar Westerberg (2024), ”Svar till Lind. På spaning efter det monopson som flytt”, *Ekonomisk Debatt*, årg 52, nr 8, s 52–57.

Hammarstedt, M och P Skedinger (2017), ”Arbetsmarknadens parter bör göra experiment med minimilöner”, *Dagens Arena*, 27 november.

Horton, J J (2025), ”Price Floors and Employer Preferences: Evidence from a Minimum Wage Experiment”, *American Economic Review*, vol 115, s 117–146.

² Man ska komma ihåg att eventuella effekter enligt de teoretiska resonemangen inte avser antalet arbetstagare, som kan vara svårt att variera på kort sikt, utan det totala antalet arbetstimmar.

³ En av oss har i andra sammanhang efterlyst sådana experiment på den svenska arbetsmarknaden. Se t ex Hammarstedt och Skedinger (2017).

⁴ Se Calmfors (2021, kapitel 9).

Konjunkturinstitutet (2021), *Lönebildningsrapporten 2021*, Stockholm.

Lind, D (2024a), ”Monopsoni på arbetsmarknaden – ett snabbväxande forskningsområde”, *Ekonomisk Debatt*, årg 52, nr 5, s 6–18.

Lind, D (2024b), ”Gammal skåpmat hämmar förståelsen av svensk arbetsmarknad. Svar på repliker”, *Ekonomisk Debatt*, årg 52, nr 8, s 59–65.